

COMMISSIE VOOR DE
BESCHERMING VAN DE
PERSOONLIJKE LEVENSSFEER

ADVIES Nr 25 / 97 van 11 september 1997

O. ref. : 10 / A / 97 / 022

BETREFT : Ontwerp van koninklijk besluit waarbij aan de Vrije Universiteit Brussel mededeling van informatiegegevens uit het Rijksregister van de natuurlijke personen wordt verleend in het kader van het onderzoek "Tussen burger en overheid".

De Commissie voor de bescherming van de persoonlijke levenssfeer;

Gelet op de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens, inzonderheid het artikel 29;

Gelet op de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen, inzonderheid artikel 5, tweede lid, b, gewijzigd bij de wetten van 19 juli 1991 en 8 december 1992;

Gelet op de adviesaanvraag vanwege de Minister van Binnenlandse Zaken dd. 4 juli 1997;

Gelet op het verslag van de Voorzitter;

Brengt op 11 september 1997 het volgend advies uit :

I. VOORWERP VAN DE ADVIESAANVRAAG

Het aan de Commissie voorgelegde ontwerp van koninklijk besluit betreft een aanvraag van het Centrum voor Sociologie van de Vrije Universiteit Brussel om, in het kader van een onderzoek "Tussen burger en overheid", verricht in opdracht van de federale overheid in het kader van het programma "Toekomstgericht Sociaal-Economisch Onderzoek" de mededeling te ontvangen van bepaalde gegevens van het Rijksregister teneinde een steekproef te trekken van de volwassen bevolking van het Vlaams Gewest op basis waarvan een survey zal uitgevoerd worden. Aan ongeveer 1700 respondenten uit het Vlaams landsgedeelte zal een vragenlijst voorgelegd worden teneinde gegevens te verzamelen met betrekking tot hun participatie aan het middenveld en hun daaraan gekoppelde attitudes inzake burgerschap en politieke cultuur wat moet toelaten uitspraken te doen over enerzijds de betrokkenheid van de bevolking bij de politiek en maatschappelijk functioneren, en anderzijds de rol die het maatschappelijk middenveld speelt of kan spelen bij het bevorderen van sociale cohesie.

Concreet zal als volgt te werk gegaan worden: er zullen, drie steekproeven getrokken worden van telkens 1700 personen, d.w.z. in het totaal 5100 personen. De eerste groep van 1700 personen zal worden gebruikt voor het oorspronkelijke veldwerk: bij gebrek aan antwoord van de eerste groep zal ter vervanging beroep gedaan worden op de twee andere.

Het ontwerp van koninklijk besluit dat aan de Commissie voor advies wordt voorgelegd werd opgesteld bij toepassing van het koninklijk besluit van 3 april 1995 tot vaststelling van de voorwaarden waaraan de instellingen bedoeld in artikel 5, tweede lid, b, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen moeten voldoen om mededeling te verkrijgen van informatiegegevens die in dit register zijn opgenomen. Dit laatste besluit heeft specifiek betrekking op de uitvoering van wetenschappelijke navorsings- en onderzoekswerkzaamheden.

II. WETTELIJK EN REGLEMENTAIR KADER.

A) Wet van 8 augustus 1983

Bij toepassing van art. 5, tweede lid, b, van de wet van 8 augustus 1983 tot regeling van een Rijksregister van de natuurlijke personen kan de Koning, na advies van de Commissie, bij in Ministerraad overlegd besluit aan instellingen van Belgisch recht die opdrachten van algemeen belang vervullen en die Hij nominatief aanwijst, de mededeling verlenen van de nodige informatiegegevens vermeld in artikel 3, eerste lid, 1° tot 9°, en tweede lid, uitsluitend voor de uitvoering van wetenschappelijke, navorsings- en onderzoekswerkzaamheden, binnen de perken van de informatiegegevens die hen ter beschikking moeten worden gesteld uitsluitend voor de uitvoering van die werkzaamheden; de instellingen mogen slechts over de bedoelde informatiegegevens beschikken gedurende de tijd nodig voor de uitvoering van die werken en enkel tot dat doel; de Koning bepaalt de andere voorwaarden waaraan deze instellingen moeten voldoen om mededeling van deze informatiegegevens te bekomen.

De VUB is een instelling van Belgisch recht die opdrachten van algemeen belang vervult.

B) Koninklijk besluit van 3 april 1995

In uitvoering van deze laatste bepaling werd het koninklijk besluit van 3 april 1995 uitgevaardigd. Het stelt de volgende voorwaarden vast :

a) Wat de aanvragende instelling betreft (art. 1) :

1. rechtspersoonlijkheid bezitten;
2. passend uitgerust zijn wat betreft personeel en infrastructuur voor wetenschappelijk onderzoek;
3. het betrokken personeel schriftelijk verbinden het vertrouwelijk karakter van de gegevens uit het Rijksregister te eerbiedigen;
4. zeer restrictief van onderaanneming gebruik maken;
5. zich onderwerpen aan controle;
6. de nominatieve gegevens uit het Rijksregister afzonderlijk opslaan en met naam de personen aanwijzen die toegang tot deze gegevens hebben;
7. in de rapportering aan derden enkel anonieme gegevens verstrekken.

b) Wat het onderzoek betreft (art. 2) :

8. erkend worden door de Minister van Wetenschapsbeleid als van wetenschappelijk belang (art. 2).
9. beperkt zijn tot de informatiegegevens van het Rijksregister die nodig zijn (art. 3).

De aanvraag moet gericht worden aan de Minister van Binnenlandse Zaken en vergezeld zijn van alle stukken waaruit blijkt dat aan de voorgaande voorwaarden is voldaan. Daarenboven moet de aanvraag vergezeld zijn van de statuten van de instelling.

Het koninklijk besluit dat de machtiging verleent moet vermelden :

1. de nummers van de gegevens uit het Rijksregister die medegedeeld mogen worden;
2. het doel van de mededeling;
3. de toegestane termijn van bewaring;
4. de voorwaarden van onderaanneming en de identiteit van de bewerkers;
5. de datum waarop de Commissie haar advies heeft uitgebracht.

De Commissie stelt vast, op grond van het dossier dat haar overgemaakt werd, dat de aanvragende instelling aan de voormelde vereisten voldoet.

Het ontwerp voldoet zijnerzijds aan de eveneens voormelde vereisten.

C) Koninklijk besluit (nr. 14) van 22 mei 1996 tot vaststelling van de doeleinden, de criteria en de voorwaarden van toegestane verwerkingen van de gegevens bedoeld in artikel 6 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

Aangezien het onderzoek de betrokkenheid van de bevolking betreft zullen zeker vragen gesteld worden naar de overtuiging en activiteit op politiek gebied. Bijgevolg dienen de bepalingen van koninklijk besluit (nr. 14) nageleefd te worden, aldus het Verslag aan de Koning.

III. ARTIKELSGEWIJZE BESPREKING.

Artikel 1

1) De doelstelling van de mededeling is krachtens artikel 1 in fine van het ontwerp "enkel voor het samenstellen van een representatieve steekproef, bestaande uit 5100 personen, tussen 18 en 75 jaar oud".

De Commissie is van oordeel dat de bescherming van de persoonlijke levenssfeer gebaat zou zijn bij een nauwkeurigere omschrijving van de doelstelling overeenkomstig artikel 5 van de wet van 8 december 1992 (hierna WVP).

Wat het trekken van de steekproef betreft is de Commissie van oordeel dat de onderzoekseenheid daarvoor niet zelf mag instaan. De diensten van het Rijksregister kunnen hiervoor instaan met gebruikmaking van de selectiecriteria die door de onderzoekseenheid aangereikt worden.

Immers, de mededeling van de informatiegegevens van het Rijksregister met het oog op het trekken van een steekproef laat de onderzoekseenheid in werkelijkheid toe de mededeling te bekomen van de gegevens betreffende alle in het Rijksregister opgenomen natuurlijke personen, hetgeen niet gerechtvaardigd is. Het privé-leven van de individuen wordt inderdaad beter beschermd wanneer de onderzoekseenheid aan het Rijksregister vraagt de steekproef te trekken op basis van door haar aangereikte criteria.

Het Rijksregister zou zelf een brief aan de weerhouden personen sturen. In die brief die door de onderzoekseenheid opgesteld dient te worden zullen de weerhouden personen ingelicht worden over de doelstellingen van het onderzoek alsmede over hun recht om niet mee te werken aan de enquête zoals artikel 2 van het ontwerp terecht voorziet.

Deze methode wordt reeds toegepast door de Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid tot voldoening van de onderzoekers.

2) De machtiging wordt verleend aan de Vrije Universiteit Brussel vermits deze, in tegenstelling tot haar Centrum voor Sociologie, de rechtspersoonlijkheid bezit, zoals vereist door artikel 1, 1° van het KB van 3 april 1995.

3) De mededeling betreft de informatiegegevens bedoeld in artikel 3, eerste lid, 1°, 2°, 3°, 4° en 5° van de wet van 8 augustus 1983.

Het gaat om naam en voornamen, geboortedatum, geslacht, nationaliteit en hoofdverblijfplaats.

In het verslag aan de Koning wordt de mededeling gemotiveerd van deze informatiegegevens door de noodzaak de personen die deel uitmaken van de steekproef te kunnen ondervragen, de steekproef te kunnen samenstellen uit een representatief staal van de bevolking en bepaalde personen die niet in aanmerking komen voor de steekproef, met name personen die niet de Belgische nationaliteit hebben, uit te sluiten.

De Commissie is van oordeel dat deze mededeling beantwoordt aan de voorschriften van artikel 5 van de wet van 8 december 1992, met name wat betreft de proportionaliteits- en de noodzakelijkheidsvoorwaarde die erin vervat zijn.

Artikel 2.

Blijkens het verslag aan de Koning voldoet deze bepaling aan artikel 2 a) van het KB (nr. 14.) Dit artikel bepaalt dat "onverminderd het bepaalde in artikel 5 van de wet en het bepaalde in de artikelen 3 tot 6 van dit besluit kunnen de gegevens bedoeld in het artikel 6 van de wet worden verwerkt in volgende gevallen: (...) a) wanneer de betrokkene uitdrukkelijk heeft toegestemd in een dergelijke verwerking met dien verstande dat deze toestemming ten alle tijde door de betrokkene kan worden ingetrokken en onder de voorwaarde de persoonsgegevens voor geen enkel andere doelstelling worden verwerkt dan deze waarvoor de toestemming gegeven wordt". Het verslag aan de Koning bij dit koninklijk besluit preciseert in dat verband dat "uit de definitie van het begrip 'toestemming' volgt dat deze laatste bovendien op een vrije manier moet gegeven zijn, dat zij specifiek moet zijn en dus niet in het algemeen kan gegeven worden en dat zij ondubbelzinnig moet zijn".

De Commissie kan uiteraard slechts instemmen met het opnemen van deze belangrijke waarborg voor de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer van de ondervraagden.

Het verzenden van het schrijven waarbij de personen die deel zullen uitmaken van de steekproef op de hoogte worden gebracht van de aard van het onderzoek en niet verplichtend karakter van de medewerking eraan zou zoals hierboven gesuggereerd verzorgd moeten worden door de diensten van het Rijksregister.

De Commissie wenst overigens het ontwerp van bovenvermeld schrijven alsmede de vragenlijst te ontvangen alvorens de mededeling van de informatiegegevens plaatsvindt. De verplichting om de Commissie deze stukken mede te delen zou bovendien in het koninklijk besluit voorzien moeten worden.

Artikel 3.

- De mededeling gebeurt aan de rector van de Universiteit Brussel (eerste lid) vermits, zoals hoger gesteld, het Centrum voor Sociologie niet de rechtspersoonlijkheid heeft.
- De rector duidt onder de leden van het personeel van het Centrum voor Sociologie aan die van de informatiegegevens gebruik mogen maken. Van deze personen wordt een lijst opgemaakt die onmiddellijk aan de Commissie bezorgd wordt (tweede lid).

De Commissie heeft haar bedenkingen hebben bij de ontworpen tekst die niet rept over de *personen die **toegang** tot de informatiegegevens hebben*. Wellicht gaat men in het ontwerp impliciet uit van de stelling dat gebruik maar mogelijk is mits men toegang heeft zodat het regelen van het gebruik bijgevolg tegelijkertijd de toegang regelt. Deze redenering kan uiteraard niet gevolgd worden. De Commissie wil waarborgen dat enkel gekwalificeerde personen die alle waarborgen bieden toegang tot de gegevens hebben. De ontworpen tekst biedt die garantie niet. Zij zou dan ook gebaat zijn met een explicitering, hetzij in de tekst zelf, hetzij in het Verslag aan de Koning.

Artikel 4.

De informatiegegevens moeten binnen de twee maand volgend op de beëindiging van het onderzoek er uiterlijk op 31 december 1998 gewist of vernietigd worden (eerste lid).

Deze bepaling wil voldoen aan het voorschrift van artikel 6, eerste lid, 3) van het koninklijk besluit van 3 april 1995: "In het besluit waarin de instelling bij name aangewezen wordt die gemachtigd is om van het Rijksregister informatie medegedeeld te krijgen voor de uitvoering van wetenschappelijke navorsings- en onderzoeksactiviteiten, wordt het volgende vermeld: (...) 3° de termijn waarna (de informatiegegevens) onmiddellijk dienen te worden uitgewist of vernietigd".

Krachtens artikel 4, tweede en derde lid, mogen de informatiegegevens niet meegedeeld worden aan derden waarbij de betrokkenen en hun wettelijke vertegenwoordigers niet als derden worden beschouwd.

De Commissie heeft in verband met deze bepalingen geen opmerkingen te formuleren.

IV. ENQUÊTE.

Uit de adviesaanvraag noch uit de bijgevoegde stukken blijkt door wie de enquête bij de ingevolge de steekproef weerhouden personen, die bovendien daartoe hun toestemming gegeven hebben, afgenomen zal worden. A fortiori wordt er op dat vlak geen enkele waarborg geboden, daar waar de interviewers toch kennis zullen krijgen van gevoelige persoonsgegevens.

De Commissie wenst dat de personen die de interviews zullen afnemen, in de veronderstelling dat zulks niet gebeurt door de onderzoekers zelf, de verplichting opgelegd wordt een document te ondertekenen, zoals de onderzoekers dat doen, waarbij zij zich ertoe verbinden het beroepsgeheim alsmede de vertrouwelijkheid der gegevens die zij ontvangen of ingezameld hebben te bewaren, overeenkomstig artikel 7 van het koninklijk besluit (nr. 14) van 22 mei 1996 tot vaststelling van de doeleinden, de criteria en de voorwaarden van toegestane verwerkingen van de gegevens bedoeld in artikel 6 van de wet van 8 december 1992 tot bescherming van de persoonlijke levenssfeer ten opzichte van de verwerking van persoonsgegevens.

OM DEZE REDENEN

Verleent de Commissie een gunstig advies, onder voorbehoud van de gemaakte bemerkingen

De Secretaris,

De voorzitter,

(get.) J. PAUL

(get.) P. THOMAS.